

OTSUS NR 2

Kvaliteedijuhtimine Eesti kohtusüsteemis

Heaks kiidetud 13. veebruaril 2015. a kohtunike neljateistkümnendal korralisel täiskogul

I osa. Kohtujuhtimise hea tava

Heaks kiidetud kohtute haldamise nõukoja 14.12.2012.a istungil ning kohtusüsteemile tutvustatud kohtunike täiskogul 8.02.2013.a Tallinnas

II osa. Kohtuhalduse hea tava

Heaks kiidetud kohtute haldamise nõukoja 13.12.2013.a istungil ning kohtusüsteemile tutvustatud kohtunike täiskogul 14.02.2014.a Tartus

III osa. Kohtumenetluse hea tava

Õigusemõistmine on toimunud kvaliteetselt kui isikute õiguste ja vabaduste kaitse on sisuliselt asjakohane, kättesaadav ja õigeaegne ning mõjus. Pidades oluliseks põhiseaduses¹ ja menetlusseadustikes² sätestatud kohtumenetluse õigeaegsuse, asjakohasuse ja tõhususe põhimõtet ning õigusemõistmisesse sekkumise lubamatuse põhimõtet, on esimese ja teise astme kohtute üldkogud läbi arutanud ja kohtunike täiskogu heaks kiitnud kohtuasjade kvaliteetseks menetlemiseks järgnevad põhimõtted:

1. Kohtumenetluse kestuses

- Kohtumenetluse kestus on ennustatav ja toimub mõistliku aja jooksul. Kohtunik informeerib kohtu esimeest asjaoludest, mis ei võimalda tal lahendada asja mõistliku aja jooksul;

Kohtumenetluses välditakse mittevajalikke menelustoiminguid, mis toovad kaasa menetluse pikenemise (*näiteks kompromissile suunamine olukorras, kus see ei vasta menetlusosalise soovile või huvile või on muul põhjusel perspektiivitu, nõuete korduv täpsustamine kirjalikus menetluses, kui eeldatavasti saaks seda tulemuslikumalt teha eelistungil kaebaja juuresolekul*);

- Kohtumenetluse kiiruse huvides ei tohi rikkuda menetlusosaliste õigust asja õigele lahendamisele ning õiglasele ja erapooletule kohtumenetlusele;

- Prioriteetsed kohtuasjad lahendatakse eelisjärjekorras arvestades kohtu üldkogu kehtestatud prioriteete (*näiteks tsiviilasjades laste hooldusõiguse- ja elatise- ning tööasjad, kriminaalasjades perevägivalda ja alaealiste asjad ja vahistatutega asjad ning väärteoasjades alaealiste süüteoasjad, aga ka kohtulabendi tühistamise tõttu kõrgema astme kohtust uuesti menetlusse saanud asjad ning teiselt kohtunikult jagatud vanad asjad ning asjad, milles menetlus uuendatakse peale menetluse peatamist*);

¹ Põhiseadus sätestab, et iga subjektiivset õigust peab olema võimalik realiseerida kohtus tõhusas ja ausas menetluses mõistliku aja jooksul (PS § 15 kommentaar)

² Tsiviilkohtumenetluse ülesanne on tagada, et kohus lahendaks tsiviilasja õigesti, mõistliku aja jooksul ja võimalikult väikeste kuludega (TsMS § 2)

Kriminaalkohtumenetluses planeerib kohtunik koostöös kohtumenetluse pooltega kohtuliku arutamise sellisel viisil, mis aitab võimalikult vältida tarbetut ajakulu, isikute korduvat kohtusse kutsumist ja kohtuistungit edasilükkamist (KrMS § 261 lg 3)

Haldusasja peab lahendama sõltumatu ja erapooletu kohus õigesti, ausalt, mõistliku aja jooksul ja võimalikult väikeste kuludega (HKMS § 2 lg2)

- Kohtumenetluse aja planeerimisel peetakse silmas kogu menetluse kestust menetluse algusest lõpuni (*arvestades võimalusel kohtumenetlusele eelnenud menetluse kestust*);
- Jälgitakse menetluse vastavust menetlusosalistega kokkulepitud ajakavale ning, et menetluses ei esineks põhjendamatu tegevusetuse perioode. Kui neid esineb, tehakse erilisi jõupingutusi menetluse kiirendamiseks ja kaotatud aja korvamiseks.

2. Menetluses osalejatega suhtlemises

- Menetlusosalistega suhtlemisel lähtutakse „Eesti kohtuniku eetikakoodeksis“³ sätestatud normidest. Kohtumenetlus toimub professionaalses ja üksteist lugupidavas õhkkonnas;
- Vajadusel suheldakse väljaspool kohtuistungit menetlusosalistega korralduslikes küsimustes kandes hoolt, et mõlemad pooled oleksid teavitatud;
- Menetlusosalisi informeeritakse igast olulisest aspektist, mis mõjutab kohtuasja lahendamist

3. Kohtumenetluse juhtimises

- Menetlusosalised ja nende esindajad on üldjuhul kaasatud kohtuistungite aegade planeerimisse, arvestades sh juba varem kokkulepitud kohtuistungite aegu ning võimalusel advokaatide ja prokuröride töögraafikuid;
- Menetluse pikkus on võimalikult palju ette ennustatav. Suulise menetluse korral arutatakse menetluse kulgu esimesel istungil ja kirjaliku menetluse korral antakse teada menetluse sisestest tähtaegadest menetlusliigi otsustamisel. Tähtajad peaksid arvestama kohtuasja keerukust;
- Kohtumenetlus viiakse läbi menetlusosalisi võimalikult säästval viisil vältides põhjendamatu kulutusi;
- Kohtuistungiks valmistatakse kohtuasi ette põhjalikkusega, mis võimaldab kohtunikul hinnata menetlusosaliste taotluste ja väidete asjakohasust ning võimalusel lahendada kohtuasi samal istungil;
- Kohtuniku tegevus menetluse juhtimisel peab olema osapooltele arusaadav;
- Ei jäeta reageerimata kui menetlusosaline käitub kohtuistungil väärilt, jätab ilmumata või teatab mitteilmumisest viimasel hetkel;
- Lahendi kirjutamiseks planeeritakse piisav aeg, et vältida lahendi kuulutamise aja edasilükkamist. Edasilükkamise korral teavitatakse sellest menetlusosalisi ja teatatakse neile uus lahendi kuulutamise aeg;

4. Koostöö kohtuametnikega

- Kohtuametnikega suhtlemisel lähtutakse „Eesti kohtuniku eetikakoodeksis“ sätestatud normidest. Kohtunik kohtleb kohtuametnikku väärilt, tunnustades tema panust õigusemõistmise korrakohasesse toimimisse;
- Kohtuametnikele antavad korraldused on konkreetsed ja arusaadavad;

³ <http://www.nc.ee/?id=525>

- Oma juhitud menetlusgrupis (istungisekretär, konsultant, kohtujurist) korraldatakse tööd arusaadavalt ja antakse tööülesannete paremaks täitmiseks juhiseid ning tagasisidet menetlusgrupi töötulemustest;

5. Meediaga suhtlemine kohtumenetluse ajal

- Kohtuasja menetluse kestel järgitakse kohtute haldamise nõukoja antud soovitusi kohtute meediasuhtluseks⁴;

⁴ <http://www.nc.ee/?id=680>